

— עירובין במקום אחד, ושכח אחד בין מן הפנימית בין מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות:

ומפרשינן: מאי מקום אחד?

[סימן: חיצונה עצמה בבית יחידא רבינא דלא משכח בפנים]

אמר רב יהודה אמר רב: האי "מקום אחד" דמתניתין, היינו חיצונה.

ואמאי קרו לה "מקום אחד"?

מקום "המיוחד" [היינו "אחד"] לשתייהן, שהיא החיצונה ששתיהן משתמשין בה.

אבל אם שמו העירוב בפנימית, החיצונה אסורה בין שכח אחד ממנה, בין שכח אחד מן הפנימית. ומשום, דהוי לה רגל האסורה במקומה, ואוסרת אף החיצונה.

ועוד, שאין עירובה במקומו, ואין יכולה להסתלק.

אבל הפנימית אינה נאסרת משום שכחת החיצונה, דאחדא דשא ומשתמשא, שהרי עירוב שלה במקומו, דהיינו בפנימית.

עה-ב **תניא נמי הכי** כרב יהודה, ד"מקום אחד" היינו חיצונה: נתנו עירובין בחיצונה, ושכח אחד בין מן החיצונה ובין מן הפנימית ולא עירב, שתיהן אסורות, וכמו ששינו במשנה.

נתנו עירובין בפנימית:

ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב, שתיהן אסורות, אם משום דריסת הרגל, אם משום שאין יכולה להסתלק מן הפנימית, וכמו שנתבאר.

שכח אחד מן החיצונה ולא עירב, שתיהן אסורות, דברי רבי עקיבא, ומפרש לה לקמן בגמרא.

וחכמים אומרים: כזו — ששכח אחד מן החיצונה — פנימית מותרת, שהרי יכולה להסתלק מן העירוב המשותף, וחיצונה אסורה.

והשתא מפרשינן טעמא דרבי עקיבא: אמר ליה רבה בר חנן לאביי: מאי שנא לרבנן דאמרי: פנימית מותרת משום דפנימית אחדא דשא בפני החיצונה ומשתמשא, כלומר: שמסתלקת הפנימית מן העירוב המשותף.

לרבי עקיבא נמי, תיחד הפנימית דשא ותשתמש!

כלומר: מאי טעמא דרבי עקיבא דלא סבירא ליה כרבנן?!

אמר ליה אביי לרבה בר חנן: עירוב של החיצונה הנתון בפנימית מרגילה לתוך הפנימית, כלומר: עירובה מכניס רגלי החיצונה בפנימית [ר"ח], וכדריסת הרגל על הפנימית, דמי [וכמבואר כל זה לעיל דף סו ב].

ותמהינן: אי הכי, לרבנן נמי נימא: עירוב מרגילה, וכיון שאסורה היא במקומה, אוסרת על הפנימית כמו בדריסת הרגל [וכדלעיל דף סו ב]?

ומשינין: משום דאמרה פנימית לחיצונה: לתקוני — שנשתמש אחת בחצר השניה — שיתפתך בעירוב אחד. ולא לעוותי, שתאסרי עלי מפני שיתוף העירוב שבינינו שמרגילך לתוך שלי!

ותמהינן: לרבי עקיבא נמי, תימא פנימית לחיצונה: לתיקוני שיתפתיך ולא לעוותי?!

ומשנינן: דאמרה לה חיצונה לפנימית: מבטלינן לך רשותי, כלומר: דאין זה עיוות, כיון שיכולה חיצונה לבטל לפנימית רשות שיש לה בפנימית על יד הרגל עירוב, וכיון שיכולה לבטל, אין הפנימית מותרת עד שתבטל החיצונה.

וטעמא דרבנן דפליגי: משום דקא סברי, אין ביטול רשות מבין חצר אחת לבין חצר שניה, ואין יכולים בני חיצונה לבטל רשות לבני פנימית. וכיון שאין מועיל הביטול הוי לה עיוות, ומותרת הפנימית.

ותמהינן עלה: הא לעיל דף סו ב איפליגו אמוראי בהך מילתא, אי יש ביטול רשות מחצר לחצר [ומשכחת לה נמי בגוונא אחרני, כגון: שתבטל פנימית דריסת רגל שיש לה בחיצונה לחיצונה. או שתי חצירות ופתח ביניהן שלא עירבו, ובאה חצר אחת לבטל רשותה לשניה, כדי שתותר השניה להוציא מרשותה לרשות. או אף אם עירבו ושכח אחד לערב, ובא לבטל רשותו לבני חצירו, ולבני חצר השניה שעירבו עמה].

והשתא: לימא שמואל רבי יוחנן — דפליגי בה לעיל — בפלוגתא דרבנן ורבי עקיבא קא מיפלגי?

דשמואל דאמר אין ביטול רשות מחצר לחצר, כרבנן.

ורבי יוחנן, דאמר יש ביטול מחצר לחצר, כרבי עקיבא!?

ומשנינן: אמר לך שמואל, אנא דאמרי אפילו לרבי עקיבא.

כי עד כאן לא קאמר רבי עקיבא הכא, אלא בשתי חצירות זו לפני זו דאסרן אהרדי משום הרגל עירוב, וכך בשתי חצירות ופתח ביניהן, שעירבו זו עם זו ואסרן אהרדי משום הרגל עירוב.

[ולאו דוקא נקט הגמרא: זו לפני זו — רשב"א], וכן בשתי חצירות זו לפני זו שאוסרת הפנימית על החיצונה משום דריסת הרגל, דכיון שאוסרין זו על זו — מבטלין.

אבל התם, במימרא דשמואל, מיירי בשתי חצרות ופתח ביניהן ואין אוסרות זו על זו, דבהא אמרינן: מי קא אסרן אהרדי, דליתקון חז"ל ביטול כדי להתירן? (94)

ורבי יוחנן — דאמר לעיל יש ביטול רשות מחצר לחצר ואפילו בשתי חצירות ופתח ביניהן שאין אוסרין זה על זה, וכל שכן הכא — אמר לך:

אנא, דאמרי אפילו לרבנן, ואף לרבנן יש ביטול רשות מחצר לחצר.

הכא, שיכולה פנימית לומר לחיצונה: לתיקוני שיתפתיך ולא לעוותי, לאו משום דאין "יכולה" חיצונה לבטל וכדפרישנא לה לעיל.

אלא משום דאמרה לה פנימית לחיצונה: אף דיכולה את לבטל לי רשותך שאצלי, מכל מקום עיוות הוא. שהרי: אדמבטלת [עד דמבטלת] לי — קא אסרת עלאי!

94. כן פירש רש"י. ולפי זה אתיא הך גמרא

כאביי דלעיל דף סו ב, דמפרש במילתיה

הילכך: דל אנת, ודל ביטולך, דלא בעינא ליה [רש"י].

אבל התם — גבי שתי חצרות ופתח ביניהן, דאמר רבי יוחנן יש ביטול רשות מחצר לחצר — **מי קאסרת חצר עלה** דחברתה בפתח שביניהן בלא עירוב, דאי אמרת תבטיל ניהוי עיוות?! (95)

שנינו במשנה: **ואם היו** — חצר הפנימית והחיצונה — **של יחידים** אינן צריכין לערב:

אמר רב יוסף: תני רבי: היו בשתי החצרות כאחת שלשה אנשים (אסורין) [אופרין] — רש"י וריטב"א [הפנימית על החיצונה, משום דריסת הרגל הפנימית.

וטעמא: לא מיבעי אם היו שנים בפנימית ולא עירבו, שמתוך שאסורה הפנימית במקומה, אוסרת היא על החיצונה. אלא אפילו שנים בחיצונה ואחד בפנימית, אוסרת הפנימית על החיצונה עד שתערב עמה, ולא סגי לה לחיצונה בעירוב בינה לבין עצמה. וטעמא מפרש לקמן [נתבאר על פי ריטב"א].

אמר להו רב ביבי לבני הישיבה: לא תציתו

ליה לרב יוסף [אל תקבלו ממנו] דהך שמעתתא ברייתא משמיה דרבי היא.

דאנא הוא **דאמריתה ניהלה** לרב יוסף קודם שחלה ושכח תלמודו, ולא משמיה דרבי אמרתי לו, **ומשמיה דרב אדא בר אבהה אמריתה ניהלה!**

ואמרתי הטעם בדין זה: **הואיל ואני קורא בהן "רבים" בחיצונה**, גזרינן אטו "רבים" בפנימית שלא עירבו. (96)

שוב נזכר רב יוסף שכך היה, **ואמר רב יוסף מריה דאברהם: "רבים" — ששמעתי מרב ביבי — ב"רבי" איחלף לי**, וטעיתי לומר ש"רבי" תני לה להאי דינא בכרייתא.

ושמואל פליג אעיקר דינא, **ואמר: לעולם מותרות שתי החצרות בשלשה אנשים ואפילו היו שנים בחיצונה ועירבו, ואחד בפנימית, עד שיהו שנים בפנימית ולא עירבו ואחד בחיצונה**, דהכא שפיר אוסרת הפנימית על החיצונה, משום דריסת רגל האסורה במקומה.

אמר רבי אלעזר: קיימא לן שנכרי הדר עם שנים בחצר אחת הרי זה אוסר עליהם עד

עלה, אבל אם אוסרין זה על זה אין מבטלין מחצר לחצר. ואמנם הריטב"א תמה על זה, וראה שם מה שפירש, וצידד שם הריטב"א דאף רש"י לדבריו נתכוין. וראה גם מה שכתב הרשב"א בזה.

96. וכתבו תוספות, שיאמרו: כשם שיש שנים בחיצונה כך יש שנים בפנימית ולא עירבו. אבל מרש"י משמע, דהגזירה שמא יבואו להחליף שנים בפנימית עם שנים בחיצונה — גאון יעקב. וכן כתב במאירי כרש"י.

דשמואל, שלא אמר אין ביטול רשות מחצר לחצר אלא היכא דלא אסרן אהדדי. וראה בתוספות, שפירשו סוגיא דידן גם לרבא, דאמר התם, דאף כשאוסרות זו על זו — כגון: פנימית שאוסרת על החיצונה בדריסת הרגל — נמי אין ביטול רשות מחצר לחצר, ראה שם.

95. כן הוא לשון רש"י, וראה מה שתמה בשפת אמת. וכתב עלה הריטב"א: לפי פשוטו של רש"י ופשוטה של הגמרא, משמע, דרבי יוחנן סבר דביטול רשות הוא דוקא משום דלא אסרה

ע-ה-ב

הדר

ע-ה-ב

קד

ציור 11

ומאן דלא ידע — דאיכא שם אחד — סבר, שאפילו יש שנים, מסתמא עירובי עירב עם חבירו והוה לה רגל המותרת במקומה. [נתבאר על פי המאירי, אך ראה היטב בגאון יעקב].

נכרי נמי אמרינן [כמו: נימא] **דידע** — דאין שם אלא אחד — **הרי ידע**, ומאן דלא ידע שנכרי יחידי הוא בחצירו והושב שהם רבים, **סבר: אנרי אוגר** [כבר השכיר העכו"ם רשותו] ולפיכך מותרת החיצונה, ואמאי אמרת, דחיישינן לרואין שאין יודעים שהוא יחיד? (97)

ומשנינן: בנכרי אין תולין הרואין שהשכיר רשותו כשבאמת לא השכיר, מפני שאומרים: **אי איתא דאוגר מיפעא פעי!**

אם היה משכיר היה לו קול, שהעכו"ם משמיע קולו ועניניו יודעים [מאירי, וראה עוד ביאורים ברבינו יהונתן]. ולפיכך אומר מאן דלא ידע שהוא דר שם יחידי, שאין דריסת הרגל אוסרת [רש"י].

אמר רבי יהודה אמר שמואל: עשרה בתים זה לפנים מזה הנמצאים בחצר עם עוד דיוורין אחרים, ואין לבתים הפנימיים דרך לצאת לחצר אלא דרך החיצוניים, פנימי נותן את עירובו — כדי להתיר החצר בטלטול — עם שאר דיירי החצר, ודיו. ואין צריך שיתנו אף תשעת החיצוניים את עירובם. [ראה ציור]

שישכרו ממנו רשותו, וכדאמרינן בריש פירקין [וכרבי אליעזר בן יעקב — דקיימא לן כוותיה — דבעו שנים עם הנכרי].

וקא משמע לן רבי אלעזר: אפילו אם היה הנכרי דר לבדו בפנימית ודורס דרך החיצונה שדרים בה שנים, הרי הוא כרבים שלא עירבו, שהן אוסרין בדריסת הרגל על החיצונה, ואין מותרת החיצונה עד שתשכור רשות מן הנכרי.

[והך מילתא דרבי אלעזר עיקר חידושה היא לשמואל. דלדעת רב ביבי, שאף ישראל אחד בפנימית ושנים בחיצונה אוסר ישראל, למה לי דאמר רבי אלעזר דנכרי אוסר והרי אף ישראל אוסר בכי האי גוונא, [רש"י].

והטעם שנכרי חשבינן ליה לרבי אלעזר "כרבים", ולא אמרינן דיחיד הוא ולא יאסור כשם דישראל אינו אוסר [וכמו שביארו תוספות, שאם היה כיחיד ולא כרבים לא היה אוסר, שאין להחמיר בעכו"ם יותר משישראל?]

היינו, משום דחיישינן דאיכא מאן דלא ידע שהעכו"ם יחידי [וכמו שכתב רש"י בד"ה מיפעא פעי] וחושבים שיש שם רבים, ולפיכך אוסרים.

ותמהינן עלה: **מאי שנא גבי ישראל יחיד בפנימית, דלא אסר שמואל משום דלא ידעי דאיכא התם רק אחד שאינו אוסר, ומשום: דמאן דידע שאין שם אלא אחד הרי ידע,**

עכו"ם אינה דירה לאסור, וכל מה דאסרו, אינו אלא משום שמא ילמד ממעשיו כשדר עמו, ולהרחיק הישראל מן העכו"ם, הוא [כמבואר בריש פירקין].

97. כן נראה לבאר בפשיטות לדעת רש"י. אך בריטב"א פירש, דהכי מקשינן: אמאי אסרת כלל על החיצונה משום דריסת רגל של עכו"ם [ואפילו אם היו רבים]. והרי קיימא לן דירת

קו

עו-א

הדר

עו-ב

ציור 12

וטעמא: כל התשעה "בית שער" לבית הפנימי הם, ואמרינן לקמן במשנה [ולעיל דף עב ב] הדר בבית שער אינו אוסר על בני החצר, ואין צריך להשתתף בעירוב החצר.

ורבי יוחנן אמר: אפילו חיצון נותן בעירוב החצר.

וקא סלקא דעתין דאכולהו חיצוניים אמר.

ותמהינן: **חיצון בית שער הוא**, ולמה יתן עירוב?!

ומפרשינן לה: **חיצון של פנימי**, כלומר: החצר החיצון התשיעי הסמוך לפנימי.

ומפרשינן טעמא, **במאי קמיפלגי?**

מר — שמואל, שפוטר את כולם ואפילו בית תשיעי שהוא בית שער לפנימי — **סבר: אף בית שער דיחיד שמויה בית שער**, ונמצא שכולם בתי שער הם.

ומר — רבי יוחנן, שמחייב הבית התשיעי — **סבר: בית שער דיחיד לא שמויה בית שער**. ולפיכך שמונה הראשונים נחשבים כבתי שער לשני הבתים הפנימיים, והתשיעי לאו שמויה בית שער, וחייב אף הוא ליתן את עירובו.

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח אמר רב: שתי הצירות שיש בהם דיוורין, ויש עוד שלשה בתים ביניהם, שאחד מן הבתים

פתוח לחצר אחת, ואחד פתוח לחצר השניה, ובין שני הבתים בית שלישי שאינו פתוח לחצר, אלא פתוח משני צדיו לבתים הפתוחים לחצר [ויש לו לאותו בית אמצעי יציאה אחרת לרשות הרבים, וכל שאין חייב לצאת דרך הבתים הסמוכים לו, אינם נעשים לו "בית שער", והרי הם אוסרים — ר"ן].

אם באים שתי החצירות לערב זו עם זו [ריטב"א, שולחן ערוך], משכחת לה שיהיו כל שלשת הבתים פטורים מליתן עירוב ויהיו מותרים לטלטל.

כגון: **זה בא דרך זה ונותן עירובו בזה**, כלומר: חצר האחת יגבו עירובן, ויתנו עירובן בבית אמצעי.

ואף זה [בני חצר השניה] **בא דרך זה** [דרך הבית החיצון השני] **ונותן אף הוא עירובו בזה** [בבית אמצעי]. [ראה ציור 1]

והשתא, שלשה בתים אלו אין צריכין כלל ליתן בעירוב.

והטעם: שמתוך שנתנו עירובן באמצעות, זה עו-א — בית החיצון שבחצר אחת — **נעשה בית שער לזה** לחצר שלו, שדרכו יוצאין מהבית האמצעי לחצר ונכנסים אליו.

וזה — בית החיצון שבחצר השניה — **נעשה בית שער לזה** לחצר שלו, ופטורין ליתן את העירוב.

ידע הך סברא, יאמר: שמה שאנו מתירים הוא משום שהשכיר העכו"ם רשותו ולא משום שאין אוסר העכו"ם כלל. ובפשוטו ברש"י לא משמע כן, אך ראה במאירי שפירש כעין הריטב"א, ומשמע שמפרש כן בדעת רש"י.

ואם כן, הני מילי כשדר עם הישראל באותה חצר, אבל אם רק דורס עליו, אין לו לאסור כלל. ואם משום, דאיכא מאן דלא ידע שאין העכו"ם אוסר על ישראל בדריסה וחושב מה לי דר עם ישראל שאוסר מה לי דורס עליו, ויבוא להתיר אף כשדר עם הישראל ממש. נימא: דמאן דלא